

Pratarmė

Šioje knygoje pateikiami publikuoti XVIII–XIX a. Pažaislio vienuolyno aprašymai. Kaip Pažaislio vienuolyną matė, ką apie jį žinojo ir ką rašė įvairūs autoriai? Tai tarsi savotiška „atsiliepimų knyga“ su skirtingu metu paliktais lankytojų įrašais. Žinoma, visi šie autoriai, o tiksliau jų tekstai apie Pažaislį šiandien jau tapę istoriniais šaltiniais, nors anuomet jie perteikė šviežius įspūdžius iš dažniausiai pačių aplankyto Pažaislio. Todėl, surinkti į vieną vietą, šie tekstai įgyja prasmę visų pirma ne tik kaip istorinis šaltinis, bet ir kaip Pažaislio atspindys visuomenėje. Kaip Pažaislis atrodė ir kaip jį bėgant amžiams matė keliautojai? Tai tarsi skirtingų laikotarpių veidrodžiai.

Publikuojamuose pasakojimuose pinasi patys įvairiausi įspūdžiai: istorinės žinios, žavėjimasis, pastatų ir meno kūrinių aprašymas. Šalia Pažaislio architektūros ir dailės privalumų keliautojai beveik visada atkreipdavo dėmesį į dar vieną ypatybę – tai Pažaislį supančio ir iš čia atsiveriančio kraštovaizdžio grožį. Šiandien, kai Pažaislio vienuolynas jau tapęs miesto dalimi, kai Nemuno vaga užtvenkta, kalnas nebeatrodo toks iškilus. Dėl tiltų ir kelių aplinkui reljefas gerokai suvienodintas, miškai praretinti, kalvelės ir pievos aplygintos arba užlietos Kauno marių. Mes nebematome to vaizdo, kuris atsiverdavo lankytojui XVIII ar XIX a. Todėl šie aprašymai tebus galimybė bent iš dalies pajusti ar suprasti, koks Pažaislis atrodė anuomet. Tikrai „tik iš dalies“, tačiau nieko geriau neturime.

Mintis parengti tokią knygą kilo jau prieš kurį laiką. Pažaislio vienuolynas – nors ir užmiestyje, nors ir stūksantis miškų bei upės apsuptyje, visais laikais buvo matomas, o mačiusieji neretai mėgindavo jį aprašyti. Norėjosi surinkti tuos aprašymus. Esu tikras, kad ir kai kurių kitų vienuolynų, pilių ar miestų aprašymai, sutelkti į vieną vietą, suteiktų nemažai malonumo skaitytojams. Norėčiau pažymėti, kad vertimai iš vokiečių ir lotynų kalbų nebūtų tokie įtaigūs, jei ne mano žmonos Vilmos ir bičiulio Liudo Jovaišos pagalba. Ačiū jiems.

O dabar pasivaikščiokime po Pažaislį tais laikais, kurių patys jau neprisimename.